

Arabiske minner

Av tannlege Torbjørn Guldseth

Borgerkrigen i Syria har preget nyhetsbildet det siste året. Byene ligger i ruiner, og titusener har flyktet til nabolandene.

I en langt fredeligere tid sommeren 1971 gjorde jeg sammen med min kone en rundreise i Libanon og Syria. Den gang kunne man ferdes trygt omkring der.

MØTE MED MISS WORLD • Beirut var et ferieparadis i Midt-Østen før krigen i Libanon brøt ut. Klimaet var behagelig for araberne, og de rike bygde villaer oppe i åsene ovenfor byen med utsikt over Middelhavet. Spillekasinoet var berømt på linje med det i Monte Carlo. Jeg spiller vanligvis ikke i kasino, for du taper nemlig alltid. Croupierene er dyktige som tryllekunstnere, og de er lynraske til å telle sammen kortverdier. Men som førstegangsturist i Beirut måtte man jo bare besøke det eksklusive Casino du Liban. Jeg ikledde meg findressen for å få adgang til det aller gjeveste spillerommet der de styrtrike fra Kuwait og Saudi holdt til. De vakre haremsdamene med kullsorte øyne var behengt med gull og diamanter, og gjorde dypt inntrykk på en nordboer. Damene satt i sofaer utenfor og ventet, mens herren spilte. Hjemme i Saudi måtte de gå tildekket, men på utenlandsferie kunne de ta av seg niqaben og kle seg elegant i haute couture fra Paris.

Tilfeldigvis besøkte også selveste Miss World kasinoet den samme kvelden. Jeg husker ikke hvilket land hun kom i fra, bare at hun var smellvakker. Så satt vi der rundt spillebordet: Miss World, en fem-seks oljesjeiker og

tannlegen fra Norge. Det var en situasjon der penger som sådan ikke har noen verdi. De blir bare papirstykker for den som har ubegrenset av dem. Den nyutdannede tannlegen hadde ikke råd til å kjøpe mer enn tre sjetonger til 200 kroner stykket. Jeg bestemte meg for å spille forsiktig: Jeg la én sjetong på rødt tall, én på lite tall og én på partall. Stilen var tydeligvis at man skulle konversere ubesværet og ikke bry seg om spillet. Men jeg la merke til at selv den styrtrike ikke kunne la være å gløtte på kula da den begynte å trillesakte. Hurra! Det ble et rødt, lite, partall! Croupieren sopte til seg alle sjetongene på bordet, unntatt mine tre som han lot ligge. Sjeiken ved siden av meg tapte 18 000 kroner uten at han fortrakk en mine. Jeg forklarte croupieren på mitt skolefransk at jeg ville ha gevinsten ettersom alle hadde gått inn. Foraktelig fikk jeg vite at minsteinnsatsen var 400 kroner, og aller nådigst fikk jeg sjetongene tilbake. Neste runde satset jeg alle på rødt tall. Det ble svart, og min spillerkarriere i Beirut var over.

GJENNOM ØRKENEN TIL PALMYRA • Et mål på turen var Palmyra, den siste oasen før Bagdad. I gamle dager fantes en institusjon som het Norsk Folkeakademi. Berømte kunstnere og oppdagelsesreisende dro på turné omkring i hele landet og holdt konserter eller foredrag. Som guttunge har jeg for eksempel opplevd felespilleren Sigbjørn Bernhoft Osa, Trygve Gran som var med på Sydpolekspedisjonen til Scott, og Georg Wasmuth Sejersted, oppdagelsesreisende i Arabia. Jeg husker at Sejersted fortalte om Palmyra, ørken-

Kamelgjeter.

byen som var et knutepunkt for karavanene fra Østen. Byen har en fantastisk historie. Den ble styrt av dronning Zenobia. Romerne erobret hennes rike, og Palmyra ble ødelagt av keiser Aurelian. Dronningen ble tatt med til Roma som krigstrofé og vist fram på seiersparaden opp Via Sacra til Kapitol. Hun unngikk å bli løvematt i Colosseum, fikk beholde livet og ble faktisk en ettertraktet gjest i Romas selskapsverden.

Å kjøre bil selv i Beirut trafikk var en umulighet, så vi leide en sjåfør. Først krysset vi Bekaa-dalen der PLO, palestinerne frigjøringsorganisasjon, holdt til på den tiden. Der var det tryggest å holde en lav profil. Det skulle ikke mye til for å bli tatt for å være israelsk spion. I Damaskus besøkte vi den store Umayyade-moskeen der døperen Johannes sitt hode er begravd. Min kone gjorde også en handletur i basarene. Veien dit gikk etter *Gaten som kalles Den rette*. Ja, den heter så! Det er en lang gate, men den har flere svinger, så navnet blir litt feil. Det var høyst uventet å finne jødiske (sic)

håndverkere i basarene. De var kobbersmeder og lagde de vakreste arbeider. Jeg vet ikke hvilken skjebne denne gettoen har fått, men sikkert ikke noen ønskesituasjon å være jøde i et araberland.

Videre østover gikk ferden gjennom Homs, byen som i dag er bombet i filer ifølge nyhetene. Der spiste vi lunsj og fikk servert hjerne og nyrer av kalv. Det var lite smak på hjernen, husker jeg. Heldigvis hadde vi ikke hørt om Creutzfeldt- Jakobs sykdom den gang.

Ute på landsbygda kunne vi se bønder som arbeidet ute på jordene. De var skikkelig rettroende muslimer for de hadde sydd fast en pose i buksebaken. Det står nemlig i Koranen at Muhammed skal gjenfødnes av en mann. Da er det selvfølgelig best å være godt forberedt.

Den syriske ørkenen er en steinørken i motsetning til de bevegelige sanddynene i Sahara. Vi passerte en stor militær flyplass og kunne se jet-flyene til Hafez Assad. Også her var det lurest å la fotoapparatet ligge for ikke å bli tatt som spion. Vi fikk bekreftet inntrykket etter å ha møtt en fangetransport der fangene satt oppe på las-teplanet i varmen.

Ruinbyen Palmyra står i dag på UNESCOs verdensarvliste. Gjennom oasen rant en åpen elv i vel femti

Beduintelt.

meters lengde. Jeg glemmer ikke synet av unge gutter som kom løpende og kastet seg ut i vannet. Sikkert herlig med en avkjøling i varmen! Det fantes et lite hospits der vi overnattet på jernsenger med et ullteppe som sengekledde. Vi fikk kjøpt øl, og mens vi hygget oss med det, holdt den stedlige representant fra Assads hemmelige politi oss under oppsyn. Fyren satt i et hjørne og fulgte med i alt vi gjorde. Han hadde sikkert sett amerikanske agentfilmer – for han beholdt solbril-

lene på hele kvelden! Det ble ikke mye søvn under slike forhold. Ukjente lyder fra ørkenen, nattekulda, gresshoppenes gnissing, flaggermus ut og inn gjennom vinduet, og kameleoner sittende på veggen holdt oss våkne. Kameleoner er forresten underlige skapninger. De sitter helt urørlige, for så hurtig som et lyn å skyte tungen ut etter et insekt. Jeg har sett dem skifte farge fra grønn til svart, og de freser som en kattunge når de blir sinte.

ØRKENBEDUINENE • Vi fikk høre at beduiner hadde besøkt oasen dagen i forveien, og at de oppholdt seg noen kilometer utenfor Palmyra. Her var en unik sjanse til å få oppleve ekte ørkenbeduiner som fremdeles levde nomadelivet. De flyttet fra sted til sted med kamelene sine slik forfedrene hadde gjort i århundrer. Etter mange overtalelser og store penger var sjåføren villig til å kjøre oss. Han våget ikke å kjøre helt fram, så vi måtte gå den siste kilometeren til fots. Vi hadde leid med en tolk, og han gikk først bort til teltet og spurte om lov. Beduinenes liv var enkelt og primitivt, og de var nok meget fattige. Leiren besto av tre telt, et mannstelt, et kvinnetelt og et for husgeråd og redskaper. Innboet var noen fillete tepper, et par geiteskinns

Kameler.

vannposer, noen kjeler til å koke i, en kaffekanne og en trebolle. De bar praktfulle daggarter i beltet og hadde også skytevåpen lett tilgjengelig. Gjestfriheten var stor, og vi fikk smake kamelmelk. Den ble servert fra små lærposer og smakte surt, men det ville vært uhøflig å takke nei. Etterpå slo de kokende vann over knuste kaffebønner og tilsatte ingefær. Resultatet ble en beksvart, søt tyrkisk kaffe som faktisk smakte godt.

En flokk kameler gikk nær teltene. Huden til gjeteren var som garvet lær, så han hadde nok ikke særlig behov for solfaktor. Kamelgjeteren tilbringer dagen på et skyggefullt sted mens dyra beiter. De hviler midt på dagen for å tygge drøv, men mot kvelden driver gjeteren dem tilbake til leiren. Han binder sammen framføttene til dyret, og så sover de sammen, dyr og menneske, likedan som forfedrene har gjort gjennom århundrene.

BEDUINERKVINNENE • Kvinnene bodde i et eget telt som jeg passet på

å holde meg langt unna. Dersom en fremmed mann dristet seg til å nærme seg en kvinne, ble det ansett som en grov krenkelse som krevde hevn. Tolken fikk vite at en av kvinnene lå syk. Jeg våget ikke spørre hva som feilte henne, selv om jeg kanskje kunne ha gitt henne medisiner fra reiseapoteket mitt.

Historisk sett så trengte ikke Koranens strenge ideer og krav gjennom hos ørkenbeduinene. De følte seg ikke så bundet av profeten Muhammeds lære, og synet på kvinner forble derfor det samme som i før-islamittisk tid. I den øvrige arabiske verden ble Muhammed sine personlige forhold og hans ringeakt for det annet kjønn bestemmende for kvinnesynet. Orientens kvinner ble sett på som uvitende vesener. De måtte underkaste seg mannens vilje og vilkårlighet og ble holdt innesperret i harem. Beduinerkvinnene derimot var likestilte med ekte mannen og kunne ferdes fritt omkring uten å tildekke ansiktet. Kvinnene utførte en masse plikter i leiren. Det

var deres ansvar å tilberede måltidene, samle kamelhår og veve, sette opp og ta ned teltene, hente vann til dyra og oppdra barna. Mannen hjalp gjerne kona med arbeidet, særlig når telt og eiendeler skulle lastes opp ved flytting til nye beiteområder. Utroskap forekom ikke, de hadde vel ikke lest i Koranen at løgn er tillatt i krig og overfor kvinner!

Diktaturregimene i Syria og Irak var lite glade for mennesker de ikke kunne kontrollere, og som ikke brydde seg om landegrensene. Med harde midler prøvde de å få beduinene til å oppgi sine århundrelange tradisjoner og bli fastboende. Så i dag fins det nok ikke nomadiske beduiner lenger. I skripende stund (mars måned) er situasjonen i Syria også høyst uklar. Den blodige borgerkrigen raser fremdeles, og utgangen er uviss.